

15. Intellectual Property Indicators 2016 [Text]. – WIPO, 2016. – 171 p. – Available at: http://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_941_2016.pdf
16. Intellectual Property and Education in Europe. Study on IP Education in school curricula in the EU Member States with additional international comparisons [Text]. – Office of Harmonization in the Internal Market, 2015. – 211 p. – Available at: <https://euipo.europa.eu/ohimportal/documents/11370/80606/IP+and+Education+final+report+September+2015> doi: 10.2814/165598
17. Legal IT Club [Electronic resource]. – Available at: <http://legal-it.club/>

Дата надходження рукопису 19.09.2017

Луначек Вадим Едуардович, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри, кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003
E-mail: vel2003@ukr.net

Рубан Наталія Павлівна, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003
E-mail: ruban_73@ukr.net

Тіманюк Валерія Миколаївна, кандидат фармацевтичних наук, доцент, кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003
E-mail: timanjuk2010@gmail.com

Фесенко Наталія Св'ятославівна, кандидат наук з державного управління, доцент, кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003
E-mail: nataliya_fesenko@ukr.net

Черненко Юлія Юріївна, кандидат економічних наук, старший викладач, кафедра креативної педагогіки і інтелектуальної власності, Українська інженерно-педагогічна академія, вул. Університетська, 16, м. Харків, Україна, 61003
E-mail: ychernenko678@gmail.com

УДК 37.091.59:378.4(470)“18/192”
DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116322

РЕТРОСПЕКТИВНИЙ АНАЛІЗ ПОГЛЯДІВ С. М. ТРУБЕЦЬКОГО НА АВТОНОМІЮ УНІВЕРСИТЕТІВ

© В. М. Мокляк

У дослідженні проаналізовано погляди С. М. Трубецького на автономію й академічні свободи університетів. Установлено, що тільки в правовій державі можлива самостійність вищого навчального закладу. Доведено, що лише колегіальність і самостійність професорської корпорації здатні забезпечити такі відносини зі студентами, які сприяють навчанню і зменшують імовірність участі молоді в політичних (і тому непотрібних) об'єднаннях

Ключові слова: автономія, академічні свободи, університет, професорська корпорація, колегіальність, самостійність, правова держава

1. Вступ

Упродовж XIX – на початку XX ст. на території України, землі якої входили до Російської імперії, відбувалося становлення системи університетської освіти. Це був період великих соціально-економічних перетворень. Наприкінці 50-х рр. XIX ст. у країні виникла перша революційна ситуація. Внаслідок загострення суперечностей між народом і владою у 1861 р. було здійснено реформи у багатьох сферах народного господарства. 1879–1882 рр. називають часом другої революційної ситуації в країні. Вищі навчальні заклади були представлені, в основному,

університетами, а також іншими типами, які утворилися наприкінці XIX ст. Професори університетів мали великий вплив на освіту і науку у навчальних округах і в державі в цілому. Дослідники вказують на формування ліберальної професури на межі століть [1]. Були і консервативні реакційні професори, для яких самодержавство було єдиним прийнятним державним устроєм. Суперечності, які виникали між потребами вищої освіти й існуючою системою управління університетами, зумовили прогресивність поглядів професорів і підтримку ними автономії й академічних свобод (В. Вернадський, П. Виноградов,

В. Гер'є, М. Зелинський, К. Кавелін, О. Кізеветтер, В. Ключевський, М. Пирогов, Д. Самоквасов, І. Сеченов, М. Стороженко, К. Тімірязєв, Є. М. Трубецької, С. М. Трубецької, М. Умов, О. Чупров, О. Шахматов, О. Шварц, П. Новгородцев, А. Фамінцин, П. Фортунатов та ін.). Автономія й академічні свободи є умовами й ознаками демократичного суспільства. Діючий Закон України “Про вищу освіту” встановлює засади функціонування вищих навчальних закладів на принципах самоврядності викладацької і студентської корпорації; сучасні виші мають право на академічну, кадрову, організаційну й фінансову автономію. Саме тому в руслі реформування вітчизняної системи вищої освіти безперечно актуальним є аналіз історичного досвіду становлення університетів і розвитку автономії як провідного принципу організації, функціонування та діяльності вищих навчальних закладів.

2. Літературний огляд

“Ідея університету” була предметом філософських досліджень багатьох відомих зарубіжних дослідників [2]. Усі вони переконані, що університет повинен бути самостійним вищим навчальним закладом з високим рівнем автономії та академічних свобод. Досвід Німеччини переконує в тому, що університет з високим рівнем автономії й академічних свобод (Берлінський), у якому поєднали навчання, викладання й наукові дослідження, зміг стати флагманом розвитку країни після війни і мав високі досягнення упродовж більш ніж 100 років [3]. Існує ціла група робіт вітчизняних учених, які присвячено “університетському питанню” [4]. Ліберальні професори виступали за самостійність і колегіальність професорської корпорації, організацію діяльності університетів на принципах автономії й академічних свобод. Одним із таких професорів був С. Трубецької, частково його погляди на автономію університету проаналізовано в працях окремих дослідників: схарактеризовано філософську концепцію [5], частково розкрито погляди на автономію вітчизняних університетів [6], проаналізовано погляди С. М. Трубецького на управління вищими навчальними закладами [7], досліджено діяльність С. М. Трубецького в Московському університеті [8] та ін. Проте у вітчизняному педагогічному дискурсі немає цілісної праці, присвяченої поглядам С. М. Трубецького на автономію університетів.

3. Мета дослідження

Мета дослідження – проаналізувати погляди С. М. Трубецького на автономію університетів.

Для досягнення мети було поставлено такі задачі:

- 1) розкрити погляди С. Трубецького на державний устрій, при якому можлива реалізація автономії й академічних свобод в університетах;
- 2) проаналізувати ідеї автономії й академічних свобод у педагогічній спадщині С. Трубецького;
- 3) визначити, які відносини між викладачами та студентами С. Трубецької уважав найкращими для виконання місії університету й недопущення студентських заворушень.

4. Аналіз поглядів С. Трубецького на автономію університетів

Наприкінці XIX ст. прогресивні професори виступали за зміну державного устрою Російської імперії. Так, В. Вернадський писав: “Задачи, разрешение которых в России поставлено историей на очередь дня, будут разрешены тем или иным путем – путем ли насильственной и кровавой революции, или путем мирным” [1]. Ліберальні професори цікавилися університетами, їх управлінням, студентством. Практичне втілення інтересу професури до вищої освіти втілювалося в численних публікаціях. Це було ідейною опозицією самодержавству.

Професор С. Трубецької (1862–1905) – професор філософії Московського університету, автор системи “конкретного іdealізму”, послідовник В. Соловйова (за його теорією, не було реальності поза свідомістю). Сучасники по праву називають Сергія Миколайовича вітчизняним теоретиком університетської автономії. Вищий навчальний заклад, уважав учений, є осередком культури. В. Вернадський у праці, яку присвятив поглядам С. Трубецького, писав про час політичної реакції 80-х рр. XIX ст.: “Университет замирал в тисках этих порождений общественного гниения... В это тяжёлое время ярко засияла светлая личность Сергея Николаевича” [5]. С. Трубецької усе своє життя провів у боротьбі – за “свободу мысли, научного искания, человеческой личности” [5]. Академічні свободи – основа розвитку університету (перш за все – інтерес істини й інтерес знання). Необхідною умовою автономії та академічних свобод в університетах, за С. Трубецьким, була правова держава. Існуючий у країні режим не відповідав ідеї самодержавства, адже замість імператора правили безвідповідальні чиновники, і їх політика не була послідовною і систематичною. Завданням влади С. Трубецької вважав закінчення реформ, які розпочалися зі скасування кріпацтва, і в ідеалі мали закінчитися побудовою правової держави.

С. Трубецької критикував неповагу до науки, нерозуміння важливості освіти, нездатність і небажання визнати самостійність школи і її завдань [1]. Університети не можуть вільно розвиватися при режимі самодержавства – потрібно відмовитися від першочерговості поліцейських інтересів, дозволити самостійність школи, визнати право наукової думки й вільної наукової діяльності, академічної свободи – усе це можливо тільки в правовій державі.

“Урок 1884 г. не может пройти даром. Теперь всем стало ясно, что авторитетом университета надо дорожить, что его попираеть нельзя, что одна внешняя учебно-административная власть как бы сильна она ни была, не в состоянии заменять собою авторитет самостоятельной учёной коллегии университета” [9]. Ці слова князь приурочив даті святкування утворення Московського університету (Тетянин день, 25 січня). Мета університету самостійна, автономія – природне право університету, під час порушення якого він вагається між протилежними і однаково чужими йому зовнішніми прагненнями. Університет не може розвиватися у будь-якій атмосфері, йому потрібна повага з боку суспільства і визнання його самостійності. Вимагаючи від “дітей” (студентів), “батьки” зобов’я-

зані на практиці показати повагу до університету та його самодостатньої мети.

С. Трубецької усвідомлював важливість університету для розвитку народу. Він розумів його роль у самозростанні нації, передачі культурного досвіду. Навчальний заклад може виконати свою місію тільки за умов належної підтримки суспільства. Філософ наводив приклад університетів Німеччини, де університети були втіленням успіху, духовного росту, здоров'я та свободи країни. Університет не може служити двом – науці й політиці. Він, як і Середньовіччя, складається з двох корпорацій: учених (представників різних наук) і студентів (освітній ценз).

Викладацька корпорація самостійно готує собі зміну. Компетентністю лише університету є визначати наукові інтереси і затверджувати методику викладання дисциплін. С. Трубецької стверджував, що професорська корпорація повинна мати право звільняти з університету некомпетентних викладачів, не тримати їх 30 років на викладацьких посадах, як це визначено законодавством. Корисним у стінах вищого навчального закладу міг бути університетський сенат (на зразок суду честі), до якого б входили ректор, його помічники, декани і представники факультетів.

Перш за все професор повинен виконувати свої обов'язки. Одним із основних є служіння своїй справі (тобто науці, яку викладає). Так він буде впливати як на університет, так і на студентів. Своім прикладом він виховує у студентів любов і повагу до науки і показує, що єдина і безумовно цінна мета університету – пошук істини.

Університет повинен бути поза політикою. Професор може висловлювати свої політичні переконання будь-де, тільки не в стінах університету. Князь С. Трубецької так пояснював автономію університету: “Ібо с университетской автономией, существование анти-академической организации, стремящейся распоряжаться студенчеством, – еще более несовместимо, чем с университетом, утратившим значение академической корпорации. Истинная университетская автономия не та, которой могут желать агитаторы, а только та, которая вытекает из внутренних требований университетского дела, преследующего автономную чисто академическую цель – высшего научного образования” [10]. Оскільки наука має автономні вимоги, то й організація її викладання не може визначатися зовнішніми чинниками. Університет розробляє і затверджує методику викладання дисциплін, але тут поряд із самостійністю виникає відповідальність за якість підготовки студентів і діяльність навчального закладу.

Коли професори припиняють утворювати корпорацію, яка регулює власний склад, тоді втрачається мета університету, він перестає бути “живим академическим союзом” [10]. Він стає просто об'єднанням кафедр, представленими чиновниками міністерства народної освіти. Сергій Миколайович був прихильником виборності всіх посад в університеті, адже це і є одна з умов автономії. Позбавивши професорську корпорацію самостійності, втрачається зв'язок викладачів зі студентами. Це питання було особливо

важливим на межі XIX – XX ст., коли відбувалися студентські заворушення і студенти боролися за свої права і можливість законодавчого визнання своїх організацій. Відомі професори (В. Вернадський, П. Виноградов, М. Зелінський, К. Кавелін, М. Пирогов, О. Посніков, І. Сеченов, В. Соболевський, М. Стороженко, К. Тімірязєв, С. М. Трубецької (брат С. М. Трубецького), М. Умов, А. Фамінцин, П. Фортунатов, О. Чупров, О. Шварц) були переконані, що тільки правильно побудовані відносини між викладачами і студентами зможуть розв'язати це питання і позбутися студентських заворушень, які зникнуть самі собою. Хоч С. Трубецької і писав про різні форми студентських організацій (земляцтва, гуртки самоосвіти, гуртожитки), він підтримував студентські об'єднання лише заради науки, суто академічних інтересів “организацию чисто академическую, нравственно сильную, солидарную с университетом, объединить его во имя высшей цели – наилучшего приготовления к общему служению родной земле” [11].

Як професор Московського університету, С. Трубецької у своїй діяльності намагався втілити елементи університетської автономії. Він залучав своїх студентів до участі в академічних студентських організаціях, щоб відволікти від активного студентського руху. За його ініціативи було створено Історико-філологічне студентське товариство при Московському університеті (статут затверджено попечителем Московського навчального округу 12 березня 1902 р.). Відбувалися засідання товариства, наукові праці студентів публікували в різних збірниках, організовувалися екскурсії, було влаштовано бібліотеку. Членами товариства були студенти всіх факультетів, внески – 1 руб. за рік. Одна з найвизначніших подій – студентська екскурсія до Греції з просвітницькою метою, у якій взяли участь 150 чоловік і яка тривала 5 тижнів. Для всіх учасників це стало світлим культурним святом. Наступна екскурсія відбулася в Афіни. С. Трубецькому та іншим професорам, які брали участь в екскурсії, довелося подолати багато перепон, щоб її здійснити. Врешті-решт студенти з професорами поїхали за кордон і в пам'яті у них залишилися тільки приємні спогади і яскраві враження про розкопки Трої і Левкаїди. Саме так професор С. Трубецької уявляв розвиток академічного життя студентської молоді, задоволення їх наукового інтересу. За умов схожої організації студентського колективного життя зникли б заворушення і студенти б припинили брати участь у сумнівних політичних акціях.

9 жовтня 1903 р. С. Трубецької висловив промову на закритому засіданні Історико-археологічного студентського товариства, у якій він конкретизував своє розуміння автономії. На його думку, суспільство відіграє велику роль у становленні університету. Останній повинен стати цілісним організмом з науковими і моральними ідеалами. Програми, які визначають викладання, мають бути ліквідовані. У навчальному закладі велике значення має свобода викладання, остання визначається науковими потребами факультетів і запитаними суспільства. Ознакою автономного університету є зближення професорів і студентів [1].

Професор повідомив про створення автономної університетської комісії для завідування студентськими організаціями, до якої, зокрема, увійшов В. Вернадський та інші професори – поборники автономії вищих навчальних закладів. Згуртування студентів навколо науково-культурних задач й інтересів, виховання толерантного ставлення до чужої думки – ось головні умови для зростання духовного життя в університетах і зміцнення академічних свобод.

С. М. Трубецької – теоретик університетської автономії, більшість колег підтримували його погляди. Їх ідеї викристалізувалися одночасно з ідеями князя С. М. Трубецького. Так, на думку В. Вернадського, принцип автономії створив традицію академічного життя університетів – наукова праця, тиша кабінетів, прогресивна взаємодія з суспільними прагненнями. Але для того, що бути самостійним університетом, попереду чекає велика боротьба. Статут 1863 р. В. Вернадський називає частковим здійсненням ідеалу по перетворенню університети в автономні інституції. Автономія не йде всупереч навіть державним інтересам. Університети повинні нею керуватися навіть тоді, коли самоврядування обмежене в інших сферах життя. Основні заходи, запропоновані В. Вернадським:

1) повна автономія університетської професорської корпорації, виборність усіх посад, управління фінансами, підпорядкування міністру народної освіти;

2) обмеження влади попечителя;

3) ліквідація інспекції, нагляд за студентами здійснює проректор (виборний з професорів), університетський суд та студентська корпорація;

4) зниження плати за лекції, право студентів вільно відвідувати лекції, прийом державних екзаменів за межами університету;

5) право університетам розробляти свої правила для вступу та здійснювати атестацію наукових кадрів;

6) визнання студентської корпорації (найкраще – курсова ієрархія);

7) збільшення фінансування університетів та реорганізація кафедр з огляду на рівень розвитку науки [12].

Варто підкреслити, що С. Трубецької під час революції 1905 р. став першим виборним ректором університету. Його ідеї автономії та академічної свободи почали втілюватися в практичну діяльність вищих навчальних закладів. Але ректором він був усього 27 днів. Помер професор філософії, ректор Московського університету в Петербурзі. Сучасники писали, що все його життя було боротьбою – на його долю випало жити в суспільстві, яке він не міг прийняти таким, як воно було [5].

Коротке життя відомого діяча спалахнуло, як зірка, і обірвалося у молодому віці. Проте ідеї С. Трубецького і нині актуальні, з упевненістю можна стверджувати про їх актуалізацію на сучасному етапі розвитку та динамічного реформування вітчизняної системи вищої освіти.

5. Результати досліджень та їх обговорення

У результаті дослідження було розроблено навчально-методичний комплекс дисципліни “Автономія вищого навчального закладу”, яка є вибірковою в освітньо-професійній програмі підготовки магістра спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки, спеціалізації Педагогіка вищої школи (денна і заочна форми навчання) (фізико-математичний факультет Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка). Результати досліджень оприлюднено автором на міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях, засіданнях кафедр загальної педагогіки та андрагогіки тощо.

6. Висновки

На основі вивчення літературних джерел проаналізовано погляди С. М. Трубецького на автономію університетів, що дало можливість зробити такі висновки:

1. Розкрито погляди першого виборного ректора на державний устрій, при якому можливе впровадження автономії й академічних свобод в університетах: саме у правовій державі у повній мірі впроваджуються названі принципи функціонування, організації й діяльності вищих навчальних закладів.

2. Проаналізовано ідеї автономії й академічних свобод у педагогічній спадщині С. Трубецького. Установлено, що С. М. Трубецької у першу чергу розглядав культурну місію університету. Необхідними умовами автономії повинні бути підтримка з боку суспільства й відповідальність за власну діяльність. Автономія реалізовується через самостійність і колегіальність професорської корпорації, вільну кадрову політику, наявність суду честі, виборність усіх посад. С. М. Трубецької підтримував студентські об'єднання лише задля академічних інтересів.

3. Визначено, які відносини між викладачами та студентами С. Трубецької уважав найкращими для виконання місії університету й недопущення студентських заворушень: зближення між викладачами й студентами є найкращим засобом для виконання місії університету й недопущення студентських заворушень. С. М. Трубецької на практиці упроваджував пропаговані ним принципи: створив студентське історико-філологічне товариство, влаштовував навчальні екскурсії в різні країни тощо.

Література

1. Щетинина, Г. И. Идейная жизнь русской интеллигенции: конец XIX – начало XX в. [Текст] / Г. И. Щетинина. – М.: Наука, 1995. – 236 с.
2. Идея университета [Текст]: антология / ред. М. Зубрицька. – Львів: Літопис, 2002. – 304 с.
3. Гумбольдт, В. Про внутрішню та зовнішню організацію вищих наукових закладів у Берліні [Текст]: антология / В. Гумбольдт; ред. М. Зубрицька // Идея университета. – Львів: Літопис, 2002. – С. 23–33.
4. Университетская идея в Российской империи XVIII – начала XX веков [Текст]: антология, уч. пос. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2011. – 527 с.
5. Вернадский, В. И. Черты мировоззрения кн. С. Н. Трубецкого [Текст] / В. И. Вернадский // Русская мысль. – 1908. – № 4. – С. 76–82.

6. Дем'яненко, Н. М. Дискурс і практики університетської автономії від початку XIX ст. до сьогодні [Текст] / Н. М. Дем'яненко // Збірник наукових праць Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка. Серія "Педагогічні науки". – 2016. – № 65. – С. 83–94.
7. Кірдан, О. Погляди професорів університетів на проблему управління вищими навчальними закладами Російської імперії (початок XX століття) [Текст] / О. Кірдан // Історико-педагогічний альманах. – 2013. – № 2. – С. 11–15.
8. Наместникова, И. А. Сергей Николаевич Трубецкой и Московский университет [Текст]: дис. ... канд. истор. наук / И. А. Наместникова. – М., 2000. – 262 с.
9. Трубецкой, С. Н. Татьяна день [Электронный ресурс] / С. Н. Трубецкой. – Русские Ведомости. – 1904. – Режим доступа: <http://letopis.msu.ru/content/trubeckoy-sn-tatyanin-den>
10. Трубецкой, С. Н. По поводу правительственного сообщения о студенческих беспорядках [Электронный ресурс] / С. Н. Трубецкой. – М., 1896. – Режим доступа: http://www.odinblago.ru/publ_statii_1/1
11. Трубецкой, С. Университет и студенчество [Текст] / С. Трубецкой // Русская мысль. – 1897. – № IV. – С. 181–203.
12. Вернадский, В. И. Об основаниях университетской реформы [Текст]: антология, уч. пос. / В. И. Вернадский // Университетская идея в Российской империи XVIII – начала XX веков. – М.: Российская политическая энциклопедия (РОССПЭН), 2011. – С. 384–400.

*Рекомендовано до публікації д-р пед. наук Хоменко П. В.
Дата надходження рукопису 26.09.2017*

Мокляк Володимир Миколайович, кандидат педагогічних наук, доцент, кафедра загальної педагогіки та андрагогіки, Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка, вул. Остроградського, 2, м. Полтава, Україна, 36000

УДК 378.937

DOI: 10.15587/2519-4984.2017.116027

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ТЕХНІЧНИХ ВНЗ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

© Т. М. Картель, Г. В. Сивокінь

У статті висвітлено концептуальні положення лінгводидактики, що сприяють вдосконаленню процесу формування комунікативної компетентності студентів вищих технічних навчальних закладів. Особливої уваги приділено аналізу сутності і структури іншомовної комунікативної компетентності студентів. Обґрунтовано місце і роль провідних блоків іншомовних здібностей студентів, а також специфіку різних типів оволодіння іноземною мовою (комунікативного і лінгвістичного) професійного спрямування з врахуванням їх мотивації

Ключові слова: навчання іноземної мови, комунікативна компетентність, професійне спрямування, іншомовна комунікація, особистісно-орієнтований підхід

1. Вступ

Іншомовна освіта в Україні реформується з урахуванням основних досягнень європейських країн у цій галузі та відповідно до таких основоположних документів Ради Європи як "Білінгвальна освіта: основні стратегічні завдання", "Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання", "Європейський мовний портфель", "Приведення екзаменів з мови у відповідність до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти" та «Вимоги до Євроіспитів». Ідеї мовної політики Ради Європи знаходять все більше визнання в нашій державі: збільшується кількість мов, що вивчаються; зростає кількість осіб, які володіють принаймні однією іноземною мовою; в середніх навчальних закладах започатковано вивчення кількох іноземних мов; в університетах збільшується кількість академічних годин на вивчення іноземних мов. У деяких вищих закладах освіти іноземна мова вважається другою робочою мовою.

Фахівець, який володіє іноземною мовою, активно використовує її у професійній діяльності має кращі перспективи, переваги при влаштуванні на

роботу тощо. Усе це набуває особливого значення в умовах, коли молоді не гарантується зайнятість після закінчення вищого навчального закладу, і людина постає перед проблемою самостійного пошуку роботи. Реальністю сьогодні є і те, що прийом фахівців на роботу, зазвичай, здійснюється на базі конкурсного відбору, однією з вимог якого є володіння іноземною мовою, що свідчить про зростаючу соціальну значущість іноземної мови в сучасних соціально-економічних умовах. Це саме по собі створює здорову конкуренцію і спонукає майбутніх фахівців прагнути отримати більш якісну іншомовну освіту, постійно вдосконалюватись при застосуванні засобів іноземної мови.

2. Літературний огляд

Теоретичні й експериментальні дослідження проблеми мотивації [1, 2] засвідчують: при навчанні іноземної мови мотивації належить визначальна роль. Доведено, що ефективність володіння мовою перебуває в залежності від рівня розвитку мотивації до цього предмету, а також іншомовних здібностей студентів. Серед усіх видів мотивації, що спонука-